

Nd.

70. Frumvarp til laga

um breyting á lögum nr. 26 23. júní 1932, um Brunabótafélag Íslands.

Frá allsherjarnefnd.

1. gr.

1. gr. laganna orðist svo:
Brunabótafélag Íslands er gagnkvæmt ábyrgðarfélag vátryggjenda, eftir því sem lög þessi ákveða.

2. gr.

Úr 2. gr. laganna falli burt orðin „utan Reykjavíkur“.

3. gr.

3. gr. laganna orðist svo:
Skylt er að tryggja í félaginu allar húscignir í kaupstöðum og kauptúnum, þar

með talin hús í smíðum, hvort sem þau eru eign einstakra manna, félaga eða opinberar eignir. Sömuleiðis er skylt að tryggja í félaginu öll hús utan kaupstaða og kauptúna, nema gripahús, hlöður og geymsluhús á sveitabæjum, enda séu þau ekki áföst íhúðarhúsum, svo að þau megi teljast vera í óaðgreinanlegri brunahættu með þeim.

Ákvæði fyrri málsliðar þessarar greinar um váttryggingarskyldu í félaginu nær þó ekki til húseigna í Reykjavíkurkaupstað.

4. gr.

4. gr. laganna orðist svo:

Heimilt er félaginu að taka í eldsvoðaábyrgð öll hús í sveitum, sem ekki falla undir ákvæði 3. gr. um váttryggingarskyldu í félaginu.

Svo er félaginu og heimilt, með samþykki ríkisstjórnarinnar, að taka eldsvoðaábyrgð á húsum í Reykjavík, með sérstökum samningi við bærarstjórn, og að taka þátt í váttryggingu húseigna í Reykjavík með öðrum váttryggingarfélögum.

Enn fremur er félaginu heimilt að taka í eldsvoðaábyrgð hvers konar lausafé, þar með taldar hvers konar afurðir í vörzlu framleiðenda, nema verzlunarbirgðir.

5. gr.

6. gr. laganna orðist svo:

Váttryggingum skal haldið aðgreindum í 5 flokka, þannig að unnt sé að gera upp iðgjöld og tjón hvers flokks fyrir sig:

1. Tryggingarflokkur fasteigna í kaupstöðum og kauptúnum.
2. Tryggingarflokkur fasteigna í sveitum.
3. Tryggingarflokkur lausafjár.
4. Tryggingarflokkur fasteigna í Reykjavík.
5. Tryggingarflokkur stríðstryggingar íslenzkra skipshafna.

Árlegur tekjuafgangur flokkanna, sem og aðrar tekjur félagsins, fellur til sameiginlegs varasjóðs, sem er að fullu ábyrgur fyrir tjónum í 1.—4. flokki, en hefur takmarkaða ábyrgð fyrir 5. flokki.

6. gr.

7. gr. laganna orðist svo:

Félagið leitar endurtryggingar eða samtryggingar (coassurance) hjá öðrum váttryggingarfélögum, fyrst og fremst innlendum, að því leyti sem það telur ekki fært að hafa áhættuna á eigin ábyrgð.

7. gr.

Fyrri málsgr. 8. gr. laganna orðist svo:

Allir þeir, sem skyldir eru til váttryggingar hjá félaginu samkvæmt 3. gr., eru félagsmenn þess. Félagsmenn ábyrgjast, að iðgjaldasjóður félagsins standi í skilum. Þó nær ábyrgðin aðeins til þeirra eigna, sem váttryggðar eru í félaginu, sbr. 3. gr.

8. gr.

9. gr. laganna falli niður, og greinatala breytist samkvæmt því.

9. gr.

Aftan við 13. gr. laganna bætist: eða ástæður, sem tjónþola er ekki sjálfrátt um.

10. gr.

15. gr. laganna orðist svo:

Iðgjöld af fasteignum í skyldutryggingu, svo og skirteinisgjöld, hvíla sem lögveð á eignunum sjálfum og ganga í tvö ár fyrir öllum öðrum skuldbindingum, sem á þeim hvíla, nema sköttum til ríkissjóðs.

Séu gjöldin eigi greidd innan 6 mánaða frá gjalddaga, er heimilt að láta selja hina váttryggnu eign á upphæði, án undanfarins dóms, sátta eða lögtaks, en tilkynna

skal váttryggjanda í ábyrgðarbréfi eða á annan öruggan hátt, að sölu hafi verið beiðzt. Á sama hátt skal uppboðshaldari aðvara eiganda, með tveggja vikna fyrirvara, áður en hann sendir söluauglýsingu til birtingar.

Uppboðið skal auglýst einu sinni í Lögbirtingablaðinu. Má sala ekki fara fram fyrr en 6 vikum eftir birtingu auglýsingarinnar.

Virðingargjöld má heimta með lögtaki.

11. gr.

Aftan við 16. gr. laganna bætist ný málsgrein:

Séu gjöldin eigi greidd áður en 3 mánuðir eru liðnir frá gjalddaga, skal greiða af þeim dráttarvexti frá gjalddaga til greiðsludags, er nemi $\frac{1}{2}\%$ fyrir hvern mánuð eða hluta af mánuði, sem það hefur dregið.

12. gr.

Á eftir 16. gr. laganna komi 3 nýjar greinar, og breytist greinatala samkvæmt því:

- a. (16. gr.) Félagið skiptist í deildir. Bæjarfélag hvert eða sveitarfélag telst sérstök deild í félaginu.
- b. (17. gr.) Þegar varasjóður félagsins er orðinn svo hár, að öruggt þykir að dómi framkvæmdarstjórnar um fjárhagsafkomu þess, má af árlegum tekjuafgangi greiða félagsdeildunum ágóðahluta af skyldubundnum fasteignatryggingum, enda hafi brunatjón ekki farið fram úr 80% af iðgjöldunum á því ári, sem ágóða er úthlutað fyrir. — Upphæð ágóðahluta í hvert sinn ákveðst af félagsstjórn og miðast við það, að félaginu safnist fé í minnsta lagi hlutfallslega við aukningu váttryggingarverðmætisins.

Nánari reglur um ágóðaúthlutun skulu settar með reglugerð. Má þar ákveða, að úthlutunin sé í tveim flokkum, annars vegar af fasteignaváttryggingum í kaupstöðum og kauptúnum, hins vegar af fasteignaváttryggingum í sveitum, og geti verið misjöfn til hinna einstöku deilda innan hvors flokks, eftir því hve tjónin hafa orðið mikil á móts við iðgjöld þeirra.

- c. (18. gr.) Heimilt er félaginu að efna til eftirlaunasjóðs fyrir fasta starfsmenn félagsins, ekkjur þeirra og börn.

13. gr.

22. gr. laganna falli niður. Greinatala breytist eftir því.

14. gr.

Síðari málsg. 23. greinar laganna orðist svo:

Brjóti aðrir en váttryggjendur gegn lögnum, eða reglum og ákvæðum settum samkvæmt þeim, varðar það sektum, 10—500 krónum eftir málavöxtum.

15. gr.

25. gr. laganna orðist svo:

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað, og falla jafnframt úr gildi lög nr. 22 1. febr. 1936.

16. gr.

Þegar lög þessi hafa hlotið staðfestingu, skal fella meginmál þeirra inn í meginmál laga nr. 26 23. júní 1932, um Brunabótafélag Íslands, að slepptri 25. gr. laganna, og gefa þau síðan út þannig breytt.

Greinargerð.

Atvinnu- og samgöngumálaráðuneytið hefur sent nefndinni frv. þetta til meðferðar. Nefndarmenn hafa óbundna afstöðu til einstakra atriða þess. Frv. fylgdi svo hljóðandi greinargerð frá forstjóra Brunabótafélags Íslands:

„Síðan 1932 og 1936, er lögum Brunabótafélags Íslands var breytt, hefur orðið nokkur útfærsla á starfssviði félagsins og breytingar á ástæðum þess og almennum ástæðum, er gera þörf ýmist nýrra breytinga eða viðauka. — Nánar um það efni verður rætt í athugasemdum við hinar einstöku frumvarpsgreinar.

Um 1. gr.: Þegar Brunabótafélag Íslands var stofnað, átti það eðlilega engan sjóð til að mæta áhættunni, sem það tókst á hendur. Áhættunni var því mætt með takmarkaðri ábyrgð rikissjóðs og váttryggjenda.

Þrátt fyrir það, þótt félagið setti váttryggingariðgjöldin 25—40% lægri en þau voru áður hjá hinum erlendu váttryggingarfélagum, sem þá höfðu frjálsar tryggingar hér á landi, hefur því samt frá upphafi safnast árlega fé, og aldrei þurft til að taka, hvorki ábyrgðar rikissjóðs né félagsmanna. Fjársöfnunin var hæg framan af, en vaxandi smátt og smátt, eftir að hún fór meir og meir að styðjast við vexti af því fé, sem safnaðist. Eftir að starfssvið félagsins var fært út til smákauptúna (1932) og sveitanna (1934) og einkum er félagið fékk hagstæðari endurtryggingarkjör (1932) en verið höfðu áður, fór sjóðurinn örvar vaxandi. Í lok síðasta váttryggingarárs (15. okt. 1941) var hann rúmar 4,7 milljónir króna.

Þar sem baktrygging félagsins er þannig orðin að miklum mun meiri en hún var í upphafi, og með tilliti til allrar reynslu félagsins, þykir eðlilegt, að ábyrgð rikissjóðs falli niður. En þar sem félagið er gagnkvæmt ábyrgðarfélag fasteignaváttryggjenda, er sjálfgefið, að þeirra ábyrgð haldist eins og hún var ákveðin í upphafi, enda þótt væntanlega þurfi aldrei til hennar að taka.

Óþarft virðist að halda í lögnum tilvitnuninni um stofnár félagsins, enda er hún ekki alls kostar rétt. Félagið var stofnað með lögum 1907, en lögnum var aðeins breytt 1915, og starfræksla hófst ekki fyrr en í ársbyrjun 1917.

Um 2. og 3. gr.: Greinarnar eru samhljóða 1. og 2. gr. laga nr. 22 1936.

Um 4. gr.: Bætt er við 2. efnismálsgr. 4. gr. laganna ákvæði til samræmis við það, að félagið hefur nú með samningi við Sjóváttryggingarfélag Íslands, ásamt endurtryggingarfélagi sínu, tekið að sér hálta áhættu af váttryggingu húseigna í Reykjavík.

Í síðustu málsgrein felst engin breyting frá lögnum, aðeins nánari orðun á þeirri heimild félagsins til lausafjártrygginga, sem ákveðin hefur verið. Undantekning á almennri heimild félagsins til lausafjártrygginga tekur aðeins til verzlunarbirgða.

Þá má og geta þess hér, að félagið hefur, með heimild í lögum nr. 37 frá 12. febr. 1940, tekið að 1/10 hluta þátt í stríðstryggingu íslenskra skipshafna. Tjónin hafa orðið vonum minni til þessa, svo að afgangur hefur orðið af iðgjöldum til þessa. Áhætta félagsins af þátttöku sinni er takmörkuð við 60 þús. krónur.

Um 5. gr.: Flokkaskipting 6. gr. laganna fellur ekki við starfssvið félagsins, eins og það er orðið eftir útfærslu hinna síðari ára. Flokkaskipting sú, sem frumvarpsgreinin ákveður, er nauðsynleg fyrst og fremst til þess að fylgjast með því, hvernig hver tegund trygginganna ber sig, og ákveða iðgjöldin fyrir hvern flokk með tilliti til þess. Þrátt fyrir þessa skiptingu bera flokkarnir að fullu sameiginlega áhættuna hver með öðrum, þó að undanskilinni stríðstryggingunni. Áhætta varasjóðs af þátttöku í henni er takmörkuð (sbr. aths. um 2. gr.).

Um 6. gr.: Vegna hinna óviðráðanlegu og óvissu ástæðna, sem nú eru í hvívetna, getur verið nauðsynlegt, að hámark það, sem 7. gr. laganna setur fyrir áhættu félagsins af einstökum váttryggingum, sé ekki einskorðað. Hvort tveggja getur komið fyrir, að endurtrygging fái ekki eða falli niður af óviðráðanlegum orsökum, sem og hitt, að hagfellt eða nauðsynlegt verði að leita endurtryggingar á öðrum grundvelli en þeim, sem samræmist hámarksákvæðum laganna.

Um 7. gr.: Málsgreinin er samræmd við orðun frumvarpsins. Tilvisunin um það, hverjir séu hinir ábyrgu félagsmenn, er skýrari til 3. gr. en til 6. gr. eins og hún yrði eftir frumvarpinu.

Um 8. gr.: Niðurfall 9. gr. laganna er afleiðing af breytingunni við fyrstu grein, niðurfall ábyrgðar rikissjóðs.

Um 9. gr.: Lögin (13. gr.) ákveða, að draga skuli 10—20% frá tjónbótum, sé ekki endurbyggt, nema almannahagur heimti, að frá því sé vikið. Aðrar ástæður geta einnig verið fyrir hendi, sem gera tjónþola ómögulegt að endurbyggja, svo sem er nú af völdum ófriðarins. Virðist þá ekki sanngjarnt að láta það bitna á váttryggjanda.

Um 10. gr.: Fyrsta málsgrein er ekki efnisbreyting, aðeins skýrar tekið fram um það, sem í henni hefur falizt.

Í annarri málsgreið er farið fram á það, að félaginu sé veitt sams konar heimild um innheimtu iðgjaldanna sem gefin er Landsbanka Íslands í 17. gr. laga nr. 1 frá 1900 til sölu veðsettra eigna án undangengins dóms, sáttar eða fjárnáms (hér lög-taks), sbr. 10. gr. tilskip. frá 18. febr. 1847. Lögtak sem undanfari sölu er með öllu óþarft, þar sem það er aldrei tekið í öðru en sjálfri hinni váttryggðu og lögveðbundnu eign og því ekki til annars en fyrirhafnar og kostnaðar fyrir váttryggjanda. Í reyndinni mun aldrei hafa komið til nauðungarsölu vegna brunabóttagjalda einna saman. Hér er því aðeins um innheimtuaðferð að ræða eða greiðsluþvingun.

Þá er farið fram á, að söluformið sé gert kostnaðarminna með því, að söluumboðið þurfi ekki að auglýsa nema einu sinni. Iðgjöldin nema oft fáum krónum eða tugum króna. Gjaldendum er því tilfinnanlegt að þurfa að greiða í lögtaks- og auglýsingakostnað oft margfalda upphæð við iðgjaldið. Tilhögunin, sem hér er ráðgerð, væri háðum aðilum til hagsbóta, án þess að skert sé réttaröryggi þeirra, enda váttryggjendum tryggður ekki minni frestur en með lögtaksgerðinni til þess að komast hjá auglýsingar- og sölukostnaði.

Um 11. gr.: Það er orðin venja um mörg viðskipti og lögfest um fastákvæðin gjöld flest, að greiddir séu dráttarvextir, ef gjöldin eru ekki greidd innan lögskilins frests frá gjalddaga. Séu dráttarvextir ekki greiddir, fá þeir, sem draga að greiða gjöld sín, umbun fyrir greiðsludráttinn miðað við hina, sem greiða í gjalddaga. Torvela þessar ástæður mjög greið skil á iðgjöldum. Fresturinn, sem hér er ætlaður, er þrefalt lengri en greiðslufrestur iðgjalda af fasteignum í Reykjavík.

Um 12. gr.: a. Deildaskipting sú, sem hér er gerð, er nauðsynleg til að fá grundvöll fyrir ágóðaúthlutun þeirri, sem ræðir um í staflíð b.

b. Þar sem Brunabótafélag Íslands er gagnkvæmt ábyrgðarfélag þeirra fasteigna-váttryggjenda, sem hafa skyldubundnar váttryggingar í félaginu (sbr. 1. gr. félagslaganna), ber váttryggjendum að réttu lagi að hafa áhættu og ágóða af starfsemi félagsins. Vegna hins verulega stuðnings af vöxtum af því fé, sem safnast hefur, er áætla má nú árlega nálægt 200 þús. kr., má telja, að árleg fjársöfnun verði hér eftir meiri en full þörf er á. Undanfarin 4 síðustu árin hefur fjársöfnunin verið fullar 400 þús. krónur árlega að meðaltali. Þó að váttryggingarverðmætið vaxi að visu talsvert með ári hverju, þá fara jafnframt minnkandi hlutfallsleg tjón sem og sambrunahætta, bæði vegna aukinna brunavarna og eldtryggari nýbygginga almennt en hinar eldri voru.

Vegna þess að möguleikinn til ágóðaúthlutunar byggist að mestu eða öllu á vöxtunum af því fé, sem safnast hefur og safnast væntanlega áfram, þá þykir rétt, að hann falli til deilda félagsins, sveitar- og bæjarfélaga, en ekki beint til váttryggjenda, enda eiga að miklu leyti aðrir einstaklingar hluta í fjársöfnuninni en núverandi eigendur. Þá er og þess að gæta, að félagsdeildirnar hafa nokkur almenn útgjöld til brunavarna. Ágóðahlutunin til þeirra gæfi þeim nokkrar tekjur á móti. Yrðu þau þá færari um að uppfylla þær skyldur um brunamál og brunavarnir, sem á þau eru lögð í hinum almennu brunamálalögum og með brunamálasamþykktum. En í þeim efnunum er víða nokkurs áfátt, m. a. vegna fjárskorts. Váttryggjendum kæmi úthlutunin til góða á þann hátt, að vegna hennar þyrftu bæjar- og sveitarfélög að gera til þeirra nokkurn veginn tilsvarendi lægri kröfur til útgjalda.

Ástæðan til að ákveða ágóðaúthlutunina í tveim flokkum er sú, að í þéttbýlinu er sambrunahætta, en ekki í dreifbýlinu. Og ávinningurinn við að ákveða mismunandi ágóðahluta til hinna einstöku deilda innan hvers aðalflokks væri bæði réttlætis-

ástæður og hvöt fyrir deildirnar, hverja fyrir sig, til að gæta sín sem bezt fyrir brunatjónum með öllum tiltækilegum ráðum.

c. Það er nú orðin venja hjá hinum stærri stofnunum að efna til eftirlaunasjóða fyrir fasta starfsmenn, er þeir láta af störfum. Sú er einnig stefnan í almennri löggjöf, að tryggja öllum mönnum nokkurn framfærslueyri, þegar kraftar bresta eða heilsa dvin. En vegna þess hve hinar opinberu almennu ráðstafanir í þessu efni eru nýlega tilkomnar og ófullnægjandi í ýmsu tilliti, þá koma þær lítt að notum fulltíða mönnum eða eldri.

Brunabótafélag Íslands er stofnun, sem ekki er fyrirsjáanlegt, að hætti störfum eða leggist niður. Má því teljast eðlilegt og nauðsynlegt, að félagið komi upp, í samræmi við kröfur tímans, eftirlaunasjóði á líkan hátt og flestar aðrar meiri háttar stofnanir hafa gert.

Um 13. gr.: Ákvæðum laganna er nú fullnægt og greinariðnar því ekki þörf lengur.

Um 14. gr.: Fyrri vátryggingin tekur aðeins til brota vátryggjendanna og leggur við aðeins réttindaskerðingu til brunabóta eftir málsástæðum.

Síðari málsgreinin má ætla, að eigi við brot annarra en vátryggjenda, svo sem ef önnur vátryggingarfélög taka vátryggingar, sem skyldubundnar eru hjá félaginu, brot vátryggjenda sjálfra, sem eru þess eðlis, að ekki er eðlilegt að þau valdi réttindaskerðingu til brunabóta, eða brot annarra manna. Breytingartillagan miðar að því að gera þetta skýrara og ákveðnara. Sektartakmörk virðist rétt, að fram séu tekin í lögunum, og sektartakmörk í reglugerð á þeim byggð.

Um 15. gr.: Krefur ekki skýringa.“